

KONRAD CZAPIEWSKI (1979–2022) – ŻYCIORYS I DOROBEK NAUKOWY

Jerzy Bański

Przebieg kariery naukowej

Konrad Czapiewski ukończył studia magisterskie na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego otrzymując w 2003 r. dyplom magistra geografii w zakresie geografii ekonomicznej. Za pracę magisterską nt. *Warunki życia ludności wiejskiej w Polsce w okresie transformacji społeczno-gospodarczej* wykonaną w Zakładzie Geografii Społeczno-Ekonomicznej WGiSR UW pod kierunkiem dr Małgorzaty Durydiwki uzyskał wyróżnienie (*Diploma Honorificum Jego Magnificencji Rektora Uniwersytetu Warszawskiego*). Dodatkowo w trakcie studiów ukończył blok dydaktyczny w ramach *Kwalifikacje nauczyciela geografii* oraz trzyletnie uzupełniające studia z zakresu *Ochrony i kształtowania środowiska*. Ponadto w latach 2003–2005 r. uczestniczył w *Podyplomowych Studiach Filozoficznych* w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego.

W trakcie studiów aktywnie uczestniczył w różnych formach działalności studenckiej – był członkiem Zarządu Samorządu Studentów WGiSR Uniwersytetu Warszawskiego, reprezentantem studentów w Radzie Naukowej WGiSR i Komisji Dydaktycznej, członkiem Koła Naukowego Studentów Geografii oraz członkiem EGEA (*European Geography Association for Students and Young Geographers*) – *Europejskiego Stowarzyszenia Studentów Geografii i Młodych Geografów*. Czynnie uczestniczył w 6 kongresach międzynarodowych, wymianie studenckiej oraz organizował i uczestniczył w wyprawach naukowych do Bułgarii, Chorwacji, Hiszpanii.

Jeszcze przed ukończeniem studiów w lutym 2003 r. podjął pracę w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, w Zespole Rozwoju Obszarów Wiejskich (aktualnie Zakład Geografii Wsi i Rozwoju Lokalnego), którą nieprzerwanie kontynuował aż do tragicznej śmierci. Początkowo, jeszcze jako student, pracował na umowę o dzieło, a następnie do końca pierwszego roku pracy był zatrudniony na stanowisku młodszego dokumentalisty. Przez kolejne sześć lat

(2004–2010) pracował jako asystent angażując się w wiele przedsięwzięć o charakterze naukowym, społecznym i organizacyjnym. W tym czasie był członkiem zespołów projektowych, organizował konferencje i wyjazdy terenowe, uczestniczył w bilateralnej współpracy z zagranicznymi partnerami oraz aktywnie działał w organizacjach zrzeszających geografów. Kształtował też z dużą samodzielnością i zaangażowaniem własną tematykę badawczą.

28 kwietnia 2010 r. decyzją Rady Naukowej Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Polskiej Akademii Nauk uzyskał stopień naukowy doktora nauk o Ziemi w zakresie geografii na podstawie przedstawionej i obronionej rozprawy doktorskiej pod tytułem *Koncepcja obszarów sukcesu społeczno-gospodarczego na wsi i ich rozpoznanie w województwie mazowieckim*. Promotorem rozprawy był prof. dr hab. Jerzy Bański, a recenzentami byli profesorowie Bolesław Domański (Uniwersytet Jagielloński) i Krystian Heffner (Akademia Ekonomiczna w Katowicach). Po uzyskaniu stopnia doktora uzyskał angaż na stanowisko adiunkta, które pełnił do 2019 r.

Na początku 2020 r., Konrad Czapiewski złożył wniosek o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna. Jako osiągnięcie naukowe Kandydat przedstawił cykl siedmiu powiązanych tematycznie publikacji naukowych pod wspólnym tytułem *Wiejskość a wiedza – ujęcie czasowo-przestrzenne*.

- Czapiewski K., Janc K., 2011, *Accessibility to Education and Its Impact on Regional Development in Poland*, [w:] *Territorial Development, Cohesion and Spatial Planning. Knowledge and Policy Development in an Enlarged EU*, N. Adams, G. Cotella, R. Nunes (red.). Regions and Cities, 46, Routledge, London-New York: 345–372.
- Czapiewski K., Janc K., 2019, *Od analfabetyzmu do wykształcenia wyższego*, [w:] *Ciągłość i zmiana. Sto lat rozwoju polskiej wsi*, M. Halamska, M. Stanny, J. Wilkin (red.). Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Warszawa: 147–167.
- Czapiewski K., Janc K., 2019, *Education, Human Capital and Knowledge – the Paradigm Shift and Future Scenarios on Polish Rural Areas*, [w:] *Three Decades of Transformations in the East-Central European Countryside*, J. Bański (red.). Springer: 351–367.
- Czapiewski K., Janc K., Owsiański J., Śleszyński P., 2016, *A Modelling Project in Poland: the Social and Intellectual Capital Aspects*. Studies in Agricultural Economics, 118: 5–15.
- Floriańczyk Z., Janc K., Czapiewski K., 2012, *The Importance and Diffusion of Knowledge in the Agricultural Sector*. Geographia Polonica, 85, 1: 45–56.
- Janc K., Czapiewski K., Wójcik M., 2019, *In the Starting Blocks for Smart Agriculture: The Internet as a Source of Knowledge in Transitional Agriculture*. NJAS – Wageningen Journal of Life Sciences, 90–91: 1–12.

- Wójcik M., Jeziorska-Biel P., Czapiewski K., 2019, *Between Words: A Generational Discussion about Farming Knowledge Sources*. *Journal of Rural Studies*, 67: 130–141.

Celem głównym badań związanych z tematyką wniosku habilitacyjnego była ocena procesów kreacji, transferu oraz perspektyw wykorzystania wiedzy na obszarach wiejskich i przez mieszkańców wsi w Polsce w ujęciu lokalnym w latach 1918–2050. Celowi temu Kandydat podporządkował siedem celów szczegółowych, które realizował w poszczególnych publikacjach. Cztery pierwsze spośród siedmiu prac odnoszą się do kwestii edukacyjnych mieszkańców wsi i roli wiedzy w rozwoju obszarów wiejskich. Natomiast trzy kolejne prace koncentrują się na źródłach i transferze wiedzy w rolnictwie. Wśród celów szczegółowych znalazły się:

- identyfikacja prawidłowości przestrzennych w zakresie zmian występowania analfabetyzmu i wykształcenia wyższego w perspektywie 1918-2018;
- ocena korelacji wykształcenia z poziomem rozwoju regionalnego;
- modelowanie zmian poziomu wykształcenia mieszkańców wsi na przykładzie Mazowsza;
- ocena znaczenia wiedzy i wykształcenia ludności wiejskiej w horyzoncie czasowym 2050;
- konstrukcja modeli transferu wiedzy w rolnictwie;
- ocena znaczenia źródeł informacji wśród rolników;
- ocena roli Internetu w transferze wiedzy i jego wykorzystanie w gospodarstwach rolnych.

Całokształt badań był podporządkowany weryfikacji dwóch hipotez badawczych: 1) mieszkańców wsi cechuje nieuprzywilejowanie w dostępie do edukacji i wiedzy, 2) współcześnie na obszarach wiejskich dominuje transfer wiedzy niejawniej.

Postępowanie w sprawie nadania stopnia dra hab. zakończyło się sukcesem w marcu 2021 r. i w jego wyniku Konrad Czapiewski uzyskał stanowisko profesora I GiPZ PAN. Tematyka transferu wiedzy pomiędzy miastem a wsią stała się podstawą do przygotowania wniosku i uzyskania dużego projektu badawczego w ramach konkursu OPUS NCN pt. *Miejsko-wiejski transfer wiedzy – modele współzależności*, który rozpoczął na początku 2022 r.

Tematyka badawcza i dorobek naukowy

Praca badawcza Konrada Czapiewskiego, od początku jego kariery zawodowej poświęcona była głównie tematyce wiejskiej, w tym przede wszystkim roli człowieka w kształtowaniu przestrzeni wiejskiej. Jednak podejmowana przez niego problematyka badawcza była wielowątkowa i obejmowała swoim zakresem za-

gadnienia relacji człowiek – środowisko przyrodnicze, rozwój infrastruktury technicznej i społecznej, planowanie i kształtowanie przestrzeni wiejskiej, metodykę klasyfikacji obszarów wiejskich i wiele innych studiów. W swoim wniosku habilitacyjnym wymienił następujące obszary realizowanych badań:

- uwarunkowania i efekty możliwości edukacyjnych mieszkańców wsi;
- wpływ wiedzy na możliwości rozwojowe obszarów wiejskich;
- modele transferu wiedzy w rolnictwie;
- teoretyczne i metodyczne podstawy w geografii wsi;
- planowanie i zagospodarowanie przestrzenne obszarów wiejskich;
- wpływ czynników egzogenicznych na rozwój obszarów wiejskich;
- rola małych miast w rozwoju obszarów wiejskich;
- atlasy tematyczne.

Szczególnie wiele miejsca poświęcił zagadnieniom społecznym, czemu sprzyjała rzadka umiejętność nawiązywania kontaktu z mieszkańcami wsi, lokalnymi liderami i samorządowcami. Towarzyszyły temu zawsze rozmowa, dyskusja, obserwacja oraz zdobywanie nowych doświadczeń i wiedzy, czego owocem były interesujące wnioski, niekonwencjonalne spostrzeżenia i syntetyczne podsumowania. Posiadał dużą umiejętność stosowania metod społecznych, które powszechnie wykorzystywał w swoich badaniach i z powodzeniem upowszechniał wśród geografów zajmujących się rozwojem regionalnym i lokalnym. Jego badania miały zarówno charakter teoretyczno-metodyczny, jak i i praktyczny.

Świadectwem tej różnorodności tematyki badawczej Konrada Czapiewskiego, ale przy tym koncentracji uwagi na przestrzeni wiejskiej jest jego dorobek publikacyjny i zaangażowanie w liczne projekty badawcze i inne przedsięwzięcia naukowe. Opublikował samodzielnie lub jako współautor ok. 120 publikacji naukowych, wśród których znalazło się kilkanaście monografii naukowych, 40 rozdziałów w monografiach i blisko 70 artykułów w czasopismach naukowych. Ponad 40 prac opublikował w języku angielskim. Według danych Google Scholar z 30 czerwca 2023 r., jego prace były cytowane 1143 razy. Natomiast w bazie Scopus znajdują się 23 prace Konrada Czapiewskiego, cytowane 146 razy.

Wśród jego prac, które zyskały największe zainteresowanie w środowisku naukowym (mierząc to liczbą cytowań) należy wymienić:

- Bański J., Czapiewski K., 2009, *Identyfikacja i ocena czynników sukcesu społeczno-gospodarczego na obszarach wiejskich*. Zespół Badań Obszarów Wiejskich IGiPZ PAN.
- Czapiewski K., 2010, *Koncepcja wiejskich obszarów sukcesu społeczno-gospodarczego i ich rozpoznanie w województwie mazowieckim*. Studia Obszarów Wiejskich, 22, IGiPZ PAN.
- Janc K., Czapiewski K., Wójcik M., 2019, *In the Starting Blocks for Smart Agriculture: The Internet as a Source of Knowledge in Transitional Agriculture*. NJAS – Wageningen Journal of Life Sciences, 90–91: 1–12.

- Komornicki T., Rosik P., Śleszyński P., Solon J., Wiśniewski R., Stępiak M., Czapiewski K., Goliszek S., 2013, *Wpływ budowy autostrad i dróg ekspresowych na rozwój społeczno-gospodarczy*. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.
- Wójcik M., Jeziorska-Biel P., Czapiewski K., 2019, *Between Words: A Generational Discussion about Farming Knowledge Sources*. *Journal of Rural Studies*, 67: 130–141.

Wymienione prace potwierdzają różnorodność zainteresowań badawczych Konrada Czapiewskiego oraz wskazują, że przykładał dużą rolę do współpracy w zespołach badawczych. Jak sam wskazywał: *...Uważam, że dzięki kooperacji i dyskusji uzyskuje się znacznie większą wartość dodaną wykonanej pracy, czy to w postaci publikacji, zrealizowanych projektów, czy wygłoszonych referatów*. W sumie ponad 60% jego publikacji powstało we współpracy z innymi naukowcami.

Był uczestnikiem 60 projektów badawczych – krajowych i zagranicznych – o bardzo zróżnicowanej tematyce i charakterze (Horyzont, ESPON, NCN, projekty aplikacyjne), co jest kolejnym świadectwem jego szerokich horyzontów badawczych i umiejętności współpracy w zespole. Najważniejszą kategorię stanowiły projekty Narodowego Centrum Nauki (wcześniej Komitetu Badań Naukowych). Ogółem wziął udział w ośmiu takich przedsięwzięciach, a wynikiem jednego z nich była praca doktorska. Ważną rolę w jego studiach odgrywały też projekty międzynarodowe (wziął udział w 10 takich projektach) w ramach programów ramowych badań i innowacji UE (*UD_AGR_REPO*, *REPAiR*, *IMAJINE*) lub ESPON (*EDORA*, *EU-LUPA*, *TOWN*, *SeGI*), w których oprócz roli merytorycznej odgrywał ważne zadania organizacyjne. Pozostałe projekty miały przede wszystkim charakter aplikacyjny i dotyczyły przede wszystkim planowania rozwoju regionalnego i lokalnego, zagospodarowania przestrzennego i diagnoz stanu zagospodarowania obszarów wiejskich.

Rezultaty badań prezentował na ponad 100 kongresach, konferencjach i seminariach naukowych. W sumie wygłosił ok. 130 referatów, w tym większość w języku angielskim. Dodatkowo przewodniczył kilkunastu sesjom naukowym i był uczestnikiem kilku paneli dyskusyjnych. Wśród cyklicznych imprez naukowych, w których wielokrotnie uczestniczył należy wymienić: konferencje Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Międzynarodowej Unii Geograficznej, American Association of Geographers, European Rural Development Network i wiele kongresów rolniczych.

Działalność społeczna i organizacyjna

Szczególną pasją Konrada Czapiewskiego była działalność społeczna i organizacyjna, którą rozwijał już w czasie studiów. Był aktywnym członkiem Koła Naukowego Geografów WGiSR UW oraz działał w EGEA, w którym zorganizował kilka wyjazdów i wymian studenckich. Po rozpoczęciu pracy naukowej zaangażował się w działalność społeczną w Polskim Towarzystwie Geograficznym, gdzie przez kilka kadencji pełnił funkcję zastępcy Skarbnika, a następnie Skarbnika Zarządu Głównego PTG. Działał bardzo aktywnie również w Komisji Obszarów Wiejskich PTG, gdzie w okresie 2013-2019 pełnił funkcję Zastępcy Przewodniczącego oraz był współorganizatorem kilku konferencji naukowych tej Komisji. Za swoją działalność otrzymał Medal Jubileuszowy 100-lecia Polskiego Towarzystwa Geograficznego.

Ważną organizacją w jego rozwoju naukowym i pogłębianiu współpracy międzynarodowej i interdyscyplinarnej było stowarzyszenie *European Rural Development Network*, gdzie pełnił różne funkcje i organizował konferencje międzynarodowe. Ponadto był członkiem Prezydium Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, organizatorem konferencji regionalnej IGU (*International Geographical Union*) i konferencji *Committee for Local and Regional Development IGU*. Szczególną rolę organizacyjną odgrywał w cyklicznej konferencji międzynarodowej *Warsaw Regional Forum*, gdzie był liderem organizacyjnym i pełnił nieformalną funkcję przewodnika i koordynatora podczas wyjazdów studyjnych i spotkań towarzyskich. W sumie uczestniczył w organizacji dziewięciu takich konferencji.

Od początku pracy naukowej angażował się również w działalność wydawniczą. Był redaktorem tomów w Studiach Obszarów Wiejskich, EUROPA XXI, Rural Areas and Development, Czasopismo Geograficzne oraz kierował przez wiele lat czasopismem Studia Obszarów Wiejskich.

Działalność organizacyjna i społeczna Konrada Czapiewskiego była nierozdzielnie związana z nieformalnymi spotkaniami, wyjazdami terenowymi i dyskusjami w gronie koleżeńskim. Tą umiejętnością i niepowtarzalną pasją do rozmowy i współpracy zaskarbił sobie przyjaźń wśród dużej grupy pracowników naukowych. Wydaje się, że działalność i praca badacza oraz życie prywatne stanowiły dla niego jedność.